

Σπ. Μελά: ΙΟΥΔΑΣ, Έθνικὸ θέατρο.

Χαρὲς λοιπὸν καὶ πανηγύρια ἔχουνε κεῖ κάτω στὴ γειτονιά τοῦ ἀγοραίου ἔρωτα Γιορτάζουν τὰ Εἰσόδια μιᾶς πάναγνης ψυχῆς, μιᾶς τριφερῆς ὑλαρξῆς καὶ τὸ κοιάστημα τοῦ κ. Φ. Πολίτη ἔσφαξε τὸ μόσχο τὸ σιτευτὸ γιατί μάγκωσε στὸ τέλος καὶ τὸν κ. Μελά καὶ τὸν ἔβαλε νὰ σφαγιάσει κι αὐτὲς τὴν φήμη του τὴ θεατρικὴ ἀπάνω στὴ Σκηνή του.

Προηγήθηκανε πολλὰ περίεργα. Ὁ Ἰούδας ἦτανε γιὰ τὴν Κυβέλη καὶ γιὰ τὴ Μορῖκα, ξαφνικά, ὅταν σχεδὸν θ' ἀρχίζανε οἱ πρόβες, τὸ ἔργο βρέθηκε στὸ Ἐθνικὸ. Πῶς; Ὁ κ. Μελάς δὲν τὰ εἶχε καλά μὲ τὸ θέατρο καὶ μιὰ φορὰ πού εἶναι κι ἐκεῖνος δῆθεν, σὰν τὸν κ. Πολίτη, σκηνοθέτης, ἀπαραίτητο ἦτανε νὰ μὴ μονιάζουν μεταξὺ τους σὰν ἀντίτεχνοι πού εἶναι, ἂν καὶ μένα μοῦ θυμίζουν μὲ τὴ σκηνοθετικὴ τους τὸν ξένο ἀχυρῶνα... Λένε πὼς ὁ κ. Μινωτῆς ἐνδιαφέρθηκε ξεχωριστὰ γι' αὐτὴ τὴ συμφιλίωση κι ἓνα κλισέ του στὸ «Βῆμα» τὴν ἡμέρα τῆς πρεμιέρας συνηγορεῖ γι' αὐτὸ καὶ εἶναι καὶ μιὰ ἀμοιβή του γιὰ τὴν προξενειά.

Ἔλεγα κι ἐγώ!—Ὁ Βενιζέλος καὶ ὁ Τσαλδίζης μπορεῖ νὰ μὴ συμφιλιόνονται, γιατί τέλος πάντων ἔχουν κάποιες διαφορὲς. Ὁ κ. Πολίτης ὅμως καὶ ὁ κ. Μελάς γιατί νὰ εἶναι μαλωμένοι; Τὸ ἴδιο ὕλικό τους ἔχει φιάξει καὶ τοὺς δύο!...

Ὁ κ. Μινωτῆς ὅμως ἂν βοήθησε κάτι τέτιο, εἶναι ἀξιοκατάκριτος. Φυσικά ἠθοποιὸς νέος εἶναι, θέλει ρόλους, μὰ φανιάζεται πὼς τσιριάζει σ' ἓναν ἄνθρωπο νὰ ἐπικοινωνεῖ μὲ τὸν κ. Μελά; Καὶ τ' ὄνομα Μελάς νὰ προσφέρει κανεὶς κινδυνεύει. Δὲν ἐπιτρέπεται λοιπὸν κουβέντα μὲ τέτοιους ἀνθρώπους. Εὐχομαί ὁ ἐκλεχτὸς πρωταγωνιστῆς νὰ μὴν εἶναι ἔνοχος, ἀλλά, ἂν εἶναι, δὲν ἐπιτρέπεται πιά νὰ τὸν χαιρετοῦν οἱ τίμοι ἀνθρώποι. Ἔτσι δὲ μὲ νοιάζει καθόλου, πὺ ἔπαιξε καλά. Δὲ χρειάζεται τὸ ἔθνος μας μεγαλοφρεῖς. Χρειάζεται ἀνθρώπους, πὺ νὸ ἐκτιμοῦν τὴν εὐθύνη πὺ ἔχουν ἀπέναντι στὸ νέο ἑλληνικὸ πολιτισμὸ. Νὰ πουλάει τὴν τέχνη του ὁ κ. Μινωτῆς στοὺς Μαρμωνάδες γιὰ τὴ δεκαμερία, ὄχι τὴν ψυχὴ του.

Γενικά νὰ πεῖ κανεὶς ὁ Ἰούδας εἶναι ἔργο κατεργάρικο. Ἡ κατεργαριά του ἔχει ἀρχίσει ἀπὸ τίς τεχνικώτατες τυμπανοκρουσίες πρὶν ἀπὸ τὴν παράσταση καὶ ἀπὸ τίς δηλώσεις τοῦ κ. Μελά πὼς πρόκειται γιὰ μιὰ ἐπανάσταση καὶ γιὰ κάτι τι πνευματικώτατο.

Δὲν τὸ ἔκρινε ἡ καλλιτεχνικὴ ἐπιτροπὴ. Μόνου του ἐγκρίθηκε. Προσφωνήσεις, λόγοι. Τὸ ἔθνικὸ δημοσιεύει στὸ πρόγραμμα καὶ τὴ φωτογραφία τῆς ἀνάγνωσης κι ἔτσι παρουσιάζεται πὼς θεωρεῖ ἔξοχο τὸ ἔργο. Ὡς καὶ γλωσσικὴ συζήτηση ἀνοιξε—τὴν ἀνοιξε ὁ κ. Μελάς—ΓΙΟΥ ἢ ΙΟΥ. Ὡς τόσο τὸ ἔργο λέει ΓΙΟΥ καὶ ἡ διεύθυνση ΙΟΥ. Τὸν κ. Μελά δὲν τὸν μέλει οὔτε τὸ ἓνα οὔτε τὸ ἄλλο. Δὲν βαριέσαι! Ντόρος νὰ γίνεται!

Ἐγὼ τὸ εἶδα τὸ ἔργο στὴν ἔχτη παρίστασή του. Δὲν πῆγα στὴν πρεμιέρα, γιατί νόμισα πὼς ἐπιβάλλεται στὴ νεότητά μου νὰ μὴ γίνεῖ ἐναγῆς καὶ νὰ μὴ αἰσθανθεῖ καμιὰ οφίξει νὰ δεῖ ἔργο τοῦ κ. Μελά, πὼς δὲν μοῦ ἐπιτρέπεται νὰ τοῦ κάνω τὴν τιμὴ νὰ πάω στὴν πρεμιέρα. Εἶδα λοιπὸν ἓνα ἔργο, πού, ἂν δὲν μὲ συγκίνησε, δὲ μὲ ζάλισε. Ὑποφέρανε πολλὰ οἱ θεατὲς τῆς πρώτης βραδιάς. Τέσσερες ὥρες!—Φρίκη!—Τὸ νὰ γράφει κανεὶς θεατρικὸ ἔργο μὲ τόση διάρκεια, καὶ μόνο αὐτὸ εἶναι ἀποτυχία. Ὑστερα τὸ κόψανε. Σὰν κακὴ ἐπιθεώρηση.

Ὁ κ. Μελάς πῆρε τόσα καὶ τόσα ἀπὸ τὸν κινηματογράφο γιὰ τὸν Ἰούδα, δὲν ἐπαίρνε τουλάχιστο τὴ χρονικὴ του ἔκταση. Ἀπὸ κεῖ ἔπρεπε ν' ἀρχίσει.

Ἀλλά, εἶπεν ἄφρων ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ: «θὰ τοὺς τὴ φέρω» ὁ Κλώνης, ὁ Ὀφμαν, ὁ Φωκᾶς θὰ μὲ βοηθήσουν — ἀλλοίμονο, ἀλήθεια νὰ παιζότανε τὸ ἔργο χωρὶς αὐτοὺς—τὸ κοινὸ τοῦ Ἐθνικοῦ μοιάζει μὲ τὸ κοινὸ τῆς «Ἐστίας» κουτούτσικο καὶ ἀποχτηνωμένο, ἴσως νὰ εἶναι τὸ ἴδιο τὸ κοινὸ τῆς «Ἐστίας». Μαζεύεις λοιπὸν ὀνόματα διάφορα καὶ ἄγνωστα τῆς Γραφῆς, βάζεις λίγο φεγγάρι, λίγα λουλούδια, γράφεις μιὰ πρώτη πράξι φλύαρη καὶ σαχλή: θὰ τὴ βροῦν ὡραία, γιατί δὲν θὰ ἔχουν κουρασθεῖ: μετὰ μιλάς γιὰ Χριστό, γιὰ σταύρωση καὶ, δὲν μπορεῖ, κάποιος θὰ συγκινηθεῖ: ἐκμεταλλεύεσαι τὴν ἰδέα τοῦ κοινοῦ γιὰ τὴ θρησκεία του καὶ τοὺς κάνεις νὰ ὑποθέτουν ὅτι τὸ θρησκευτικὸ τους τὸ συναίσθημα εἶναι καλλιτεχνικὸ ἀπὸ τὸ ἔργο: ποζάρεις καὶ γιὰ Σαίξπηρ καὶ βλέπουμε!...

Μὰ ἐδῶ ὑπάρχουν καὶ κριτικοί: Στους κ. κ. Κ. Οἰκονομίδη, Γ. Βλάχο, RED, Κάθισμα 13 κλπ. χρειάζεται μεγάλη ἐθνικὴ εὐγνωμοσύνη. Δεῖξανε πὼς μπορεῖς νὰ εἶσαι ὅσο κατεργάρης θέλεις, μὰ σὲ βουτᾶνε καὶ σὲ κάνουν ρεζίλι.

Ὡς τόσο ὁ κ. Πολίτης σωπαίνει καὶ κρυφογελάει: αὐτὸ ζητοῦσε: νὰ ρεζιλέψει τὸν κ. Μελά. Τώρα εἶναι ἡσυχος. Μὲ τὸ «Βύρωνα» ρεζιλευθῆκανε οἱ νέοι, μὲ τὸν «Ἰούδα» οἱ γέροι—καὶ συνεπῶς μένει ἓνας ψηλά: Ὁ κ. Πολίτης!

Πολλοὶ νομίζανε πὼς ὁ κ. Μελάς ἀπόμαχος τόσα χρόνια τῆς θεατρικῆς δουλειᾶς, θὰ ἔγραφε ἀριστούργημα. Πλάνη. Μοιραῖα τὸ ἔργο τοῦ κ. Μελά ἔπρεπε νὰ εἶναι κακό.

Πρῶτα—πρῶτα ὁ κ. Μελάς ποτὲ δὲν ἦτανε θεατρικὸς συγγραφέας ἀξιόλογος: εἶναι ὅτι ὁ κ. Μωραϊτίνης στὴ φάρσα. Ρουτίνα. Οὔτε στὸ πρῶτο του ἔργο δὲν ἔφερε τίποτα καινούργιο. Λόγια. Ὁραιοπάθειες. Σὰν τὸν «Ἰούδα». Ὑστερα πάλι τὰ ἴδια, λίγο μυστήριον, λίγο σύμβολο μέχρι τὸ «Μιὰ νύχτα...» πού εἶναι φοριχτὸ βουλευαρδιε-ρικο κατασκευάσμα. Ἡ μανία τοῦ πολιτισμοῦ, τῆς καλοπέρεσης μαζί μὲ μιὰ θαυμαστικὴ ἀλήθεια εὐκολία στὸ γράψιμό του τὸ θερμότητα, τὸν ρῖξανε στὴ δημοσιογραφία. Χρονογράφος Ἄριστος. Μοναδικός. Πολυγλωσσία ἐξαιρετικὴ καὶ πρόχειρα ἄβαθο πνεῦμα. Τώρα θέλησε νὰ κάνει ἔργο πνευματικόν. Σύνθεση. Εἶμαι βέβαιος ὅτι ὁ κ. Μελάς δὲν πιστεύει στὴν ἀξία τοῦ «Ἰούδα». Κάνει πὼς πιστεύει γιὰ κατανάλωση. Τόσο κουτὸς δὲν εἶναι δά!

Ὅπως καὶ στὰ ἔργα του τ' ἄλλα σπανίως ἐμπνεότανε ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴν ζωὴ. Λογιότατα ὅλα. Καὶ στὸν «Ἰούδα» τί τὸν ἐσπρωξε; Ποιὰ πραγματικότητά νέα ἑλληνική; Ἡ ποιὸς ἀτομικὸς του καυμὸς, πού θὰ ἦταν κι' αὐτὸς κάτι τι ἀπὸ τὸ σύνολο τίποτα. Φαντασμάρα. Ἐπίδειξη. Νομίζε πὼς θὰ μᾶς θαμπώσει μὲ τὸ «Δικαιοσύνη» καὶ μὲ τὸ «Εἰρήνη Ὑμῖν». Νοιώθουμε κατάβαθα τὴν κοροϊδία. Γιατί ποιὸς μπορεῖ νὰ πιστέψει τὸν κ. Μελά; Ὁ κ. Μελάς ἔχει τὴ χειρότερη φήμη ὡς ἄνθρωπος μέσα στὴν Ἑλλάδα. Γι' αὐτὸ εἴμαστε βέβαιοι πὼς πάντα λέει ψέμματα. Τοῦ ἔλειψε καὶ ἡ σκηνικὴ δεξιότητά καὶ τοῦ ἔμεινε μόνο τὸ «τρίστιχο». Λέει ἢ Ζελά σὰν κομπέρ καὶ παρουσιάζονται οἱ σκηνές. Ἐκεῖνος πού τὸ ἐμπνεύστηκε αὐτὸ τὸ ἄισχος θέλει σκότωμα καὶ ἐκεῖνοι πού τὸ ἐκτελέσανε παλούκωμα. Θέατρο εἶναι αὐτό; Ἐθνικὸ ἢ τσίρκολο; Ντροπή! Ὅποιος μπεῖ μέσα στὸ Ἐθνικὸ πρέπει νὰ ξεχάσει τὴν ἔννοια «θέατρο». Ὅπως ἔχουνε τὰ καμπαρέ στὴν Εὐρώπη χωρὶς «Τέχνη» παρὰ μὲ προβολεῖς καὶ μὲ χρώματα, ἔχουμε καὶ μεῖς τὸ «Ἐθνικόν». Femina.

*Αφοῦ κοροΐδευσε μὲ τόσες ιδέες ὁ κ. Μελάς, ἐμπαΐζει τώρα καὶ τὸ χριστιανισμό. Γιατὶ ἐμπαιγμός εἶναι οἱ ἀσυνκίνητες σκηνές. Καὶ ἡ τσαρλατανιά φτάνει σὲ ἀπροσπέλαστο ὕψος, ὅταν βογγάει ὁ Ἰούδας· καὶ πὼς πρόδωσε τὴν καλωσύνη, τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό του. Ψέμα! Τίποτα δὲν αἰσθάνεται ὁ συγγραφέας· κι' ὅταν φτάνει στὴν περιπελεγμένη περιπλοκὴ τοῦ μέρους, τοῦ ὅλου καὶ τοῦ ἀνθρώπου, ἡ αὐθά-

δεια καὶ ἡ ἀκαταλαβίστικη φρασεολογία κυριαρχοῦν.

Λαμπρή, φανταχτερή, ζουμερή ἢ γλώσσα του. Ἐπόχτημα ἐξὸν ἐννοεῖται ἀπὸ τὴ λέξη *ὄρασά* (ὄραμα). Ποῦ τὴ βρῆκε;

Γιὰ τοὺς φωτισμούς, γιὰ τὰ κουστούμια καὶ γιὰ τὶς σκηνογραφίες δὲν μιλάω. Ἄνάθεμά τον ἐκεῖνον, ποῦ τὰ βρῆκε. Χωρὶς αὐτὰ οὔτε ὁ κ. Πολίτης θὰ ἔκανε τὸ σκηνοθέτη, οὔτε ὁ κ. Μελάς θὰ ἔγραφε τὸν «Ἰούδα».

Γιὰ τοὺς ἠθοποιούς ὁμως κάθε ἔπαινος. Πρῶτα στὴν δ. Παπαδάκη. Ἀλήθεια ἔκτακτη. Ἡ κ. Παξινοῦ παραεῖναι πιά Μαρίκα Κοτοπούλη. Δὲ βρῖσκειται κανεὶς νά τῆς τὸ πει; Τί χέρια τεντωμένα μὲ τὶς χουφτεσ ἀντίκου εἶναι αὐτά; Στὴ σπηλιά ὀρθή ἦταν σὰ γελοιογραφία τῆς Μαρίκας φουσκωμένη. Παίζει μὲ αὐθάδεια καὶ μὲ πρόκληση. Νομίζει πὼς εἶναι θαῦμα καὶ μᾶς τὸ λέει μὲ τὸ παίξιμό της. Συχαίνεται πιά κανεὶς.

Ὁ Γληνὸς μέσα στὸ πνεῦμα τοῦ ἔργου καὶ τοῦ ρόλου του. Ὁρισμένες στιγμὲς ἢ φωνὴ του εἶχε μιὰ καθαρότητα σπουδαία.

—(Ἀλήθεια ὁ Ἕλληνας Κλεινίας παρουσιάζεται ἀπὸ τὸν συγγραφέα πιὸ κατεργάτης ἀπὸ τὸν λήσταρχο Βαραβᾶ σ' ἐκείνη τὴν κακομπούστικη περιπέτεια μὲ τὴν ἐνέδρα. Τί θέλει νὰ πει; Πὼς οἱ Ἕλληνες εἶναι χειρότεροι ἀπὸ τοὺς ληστές. Αὐτὸ μπορεῖ νὰ τὸ θεωρεῖ ἰδανικὸ ὁ κ. Μελάς· ἀδίκως πίστεψε πὼς θὰ κολακέψει τοὺς θεατὰς. Ἡ σκηνή, αὐτὴ εἶναι ὡς σύλληψη ἀνήθικη καὶ φανερώνει ψυχικὸν ὄχετό. Νὰ καυχῆται ὁ συγγραφέας πὼς εἴμαστε προστυχότεροι ἀπὸ λήσταρχοι!—Τί πνεῦμα χρονογραφῆματος!).

Ἀξιοθαύμαστος ὁ Παρασκευᾶς καὶ λυπήθηκα τὸ Βεάκη μὲ τὶς βλακειες ποὺ τοῦ εἶχανε βάλει νὰ πει. Ὁ Ταλᾶνος ἐπίσης καλός, καθὼς ἀξιοθαύμαστος ὁ πιὸ κουρελιάρης ὁ πρῶτος ποὺ λέει τὰ πιὸ πολλά. Ποιὸς ἦταν; Μέσα στὸ μπλεγμένο πρόγραμμα δὲ μπόρεσα νὰ βρῶ τ' ὄνομά του. Κι ἂν ἤθελα νὰ σημειώσω ὅλους ἐκείνους ποὺ παίζανε καλά θὰ ἔπρεπε ν' ἀντιγράψω τὸ πρόγραμμα. Παραπέμπω λοιπὸν ἐκεῖ τὸν ἀναγνώστη μου. Μόνο φρικαλέα ἦταν μιὰ νέα πλαδαρή, ξανθὴ, σαχλή, ποὺ πετάχτηκε στὴ μέση τῆς σκηνῆς στὴν πρώτη πράξη. Πὼς τὴ λένε κι αὐτήν; Εἶνε, λέει, ἀριστοῦχος τῆς Σχολῆς. Μὰ θεόστραβοὶ δίνουν ἐκεῖ τὰ ἄριστα;

Καμιὰ συγκίνηση, καμιὰ ἐμπνευση. Τὸ Ἐθνικὸ ἔχει βαριά εὐθύνη, γιατί φάνηκε πὼς τὸ θεώρησε τιμὴ του, ποὺ ἀνέβηκε τὸ ἔργο αὐτό. Ἦθελα νὰ ἔβλεπα τὸν κ. Γρυπάρη νὰ προσφωνεῖ τὸν κ. Μελά καὶ νὰ τὸν θεωρεῖ σπουδαῖο. Αὐτὸ θὰ ἐπιτρεπόταν μόνον στὸν κ. Θεοτοκά καὶ στοὺς λοιποὺς τῆς «Ἰδέας».

Ὁ κ. Βλάχος πρέπει νὰ μιλήσει. Ἀπὸ τὴν εὐθύνητά του περιμένουμε τὶς ἀποκαλύψεις του. Κάθε πρωτὶ ἀνοίγω μ' αὐτὴ τὴ λαχτάρα τὴν «Καθημερινή». Ἀλλιῶς θὰ ἔχουμε κάθε δικαίωμα νὰ τὸν θεωροῦμε συνένοχο.